

מכל מקום התבאר, שהשם (של כל נמצא) הוא מתחייב מן האדם. ואם כן, מה היה הפלא והתמיהה כאשר כתב: "יורד ה'", וכיוצא בזה? כי האדם קורא שמות לכל. וכיוון שהוא קורא שמות, ומצד האדם נאמר ש"יורד" או "בא", כי כך מקבל (האדם) כבוד ה' - שבא על הר סיני. ומאחר שהשם יתברך נמצא אליו, לכך אין קשיא כלל. כי זהו עיקר הגדול שעליו נבנה דברים גדולים, כי השם יתברך נמצא לפי המקבל. ובדבר זה הארכנו מאוד.

ובאולי תאמר: כי מצד השכל לא שייך בו (בקב"ה) ירידה? הרי האדם הוא שכלי לגמרי, ולפיכך יאמר בו יתברך ירידה, כפי מה שהוא מקבל, הוא האדם, ואין להאריך כאן. וגם ביארנו שאין הכוונה כי השם יתברך נראה בלבד אל המקבל באופן זה שהיה יורד (כלומר שזהו כעין דמיון, ולא באמת ירד ה' על הר סיני) - כי דבר זה אינו. רק הוא כך באמת נמצא (=מופיע), כי אל האדם - הוא יורד על הר סיני, והאדם קורא שם כאשר הוא נמצא אליך⁵²².

ודבר זה הוא יסוד גדול מאוד מאוד, ראוי לך שיהיה היסוד הזה נגד עניניך תמיד.

ולפיכך באו כל הדברים. כמו: "וַיִּתְעַצֵּב (אֶל לְבָבוֹ)" (בראשית ו,ו); "וַיִּתְקַצֵּר נַפְשׁוֹ בְּעַמְלֵי יִשְׂרָאֵל" (שופטים יז). כי כל הדברים האלו אינם באמתתו יתברך (מצד עצמותו, שלא שייך בה עצב), כי באמתתו יתברך הוא במדרגתו ובמעלתו. רק הוא נמצא (=מופיע) כך (=ויתעצב) אל המקבל, כאשר לא היו עושים רצונו ורצה הקדוש ברוך הוא להפסיד אותם במבול, היה נמצא (ביחס) לאדם באותו זמן בהתעצבות.

ועם (=ועל אף) שהשמחה במעונו (חגיגה ה,ב)⁵²³, היה האדם מקבל כבודו בהתעצבות. וכן אמרו (ילקוט"ש ח"ב תשמו): "'עוֹרָה לְמָה תִּישָׁן ה'" (תהלים מד,כד) - וכי יש שינה לפני הקדוש ברוך הוא? אלא בשעה שישראל אינם עושים רצונו של מקום, כביכול כאילו יש שינה לפניו". הרי כי נקרא שינה מצד המקבל, שכך נמצא השם יתברך אצל האדם המקבל שהוא בעולם הזה. והדבר ברור, כי האדם שהוא בעולם הזה, קורא שמות כפי אשר נמצא השם יתברך אל המקבלים.

ובמדרש (תנחומא ישן יתרו טז): "'אנכי ה' אלוהיך' - אמר רבי חייא בר אמי: לפי כל עסק ועסק וכל דבר ודבר היה נראה להם. נראה להם בים - כגיבור עושה מלחמה, ונראה

הערות - ילמד ענוים דרכו

522 למשל: עיוור צבעים, אף שאינו רואה את הדבר אלא בהתאם לכלים שהוא מסוגל לראות, ודאי שהוא רואה אותו ממש. וכן בעל חיים שרואה רק דו-ממד, אף שאינו רואה אותו בשלמותו, אלא כפי הדרגה והכלים שהוא יכול להשיג, עדיין ודאי שהוא רואה אותו ממש, ולא משל ודמיון. כך אף ירידת ה' לסיני אנו רואים כדבר גשמי, של ירידה ממש, כי זו ההשגה שלנו, של גופנו. אבל בהשגה גשמית זו באמת ראינו את הופעת ה' שירד לסיני.

523 עיין בפירושו ר"ח שהשמחה בחדרים הפנימיים והעצב בחיצוניים, ודלא כפירושו רש"י שם.

להם בסיני - כסופר מלמד תורה, ונראה להם בימי שלמה - לפי מעשיהן 'מראהו כלבנון בחור כארזים', ונראה להם בימי דניאל - כזקן מלמד תורה". הרי התבאר לך כי השם יתברך נמצא לפי המקבלים, כאשר הם.

ולפיכך כאשר הנמצאים הם בעלי הפסד, כמו שהיו בדור המבול, נאמר: "ויתעצב אל לבו", כי אז השם יתברך נמצא (=מתגלה) להם כפי המקבלים. וכי דבר זה שייך לומר שהוא יתברך נמצא לעליונים ולתחתונים בעניין אחד (באותו אופן)? בוודאי הוא נמצא (=מתגלה) לעליונים כפי מה שהם, ולתחתונים כפי מה שהם. וכן נמצא לנמצאים - כאשר הם בחסרון - כפי מה שהם. וכאשר הם בשלמות - נמצא להם כפי מה שהם בשלמות. ונאמר בזה: "ישמח ה' במעשיו", הפך: "ויתעצב אל לבו".

והנה מה שתרגם אונקלוס לפעמים: "וירד ה' על הר סיני" - "ואתגלי" ⁵²⁴, אין הטעם לאונקלוס בשביל (ש)זה נאמר בחלום וזה נאמר שלא בחלום (כמו שהסביר הרמב"ם).

אבל דעת אונקלוס, כי ראוי לתרגם דרך כבוד. ולכך "וירד ה' על הר סיני", שאין זה דרך כבוד שיהיה יורד מן השמים למטה, תרגם אותו דרך כבוד "ואתגלי". אבל "אנכי ארד עמך" - שאין זה ירידה מן השמים למטה, רק כי הבא מן ארץ ישראל למצרים נקרא 'יורד', (לכן) תרגם "איחות עמך". ובדבר זה אין צריך לתרגם דרך כבוד, וזה פירוש ברור.

וכן בכל מקום, כאשר היה צריך לתרגם דרך כבוד, היה מתרגם דרך כבוד. ולפיכך השמיעה - שאין דרך כבוד שיהיה קול דברים נכנסים באזניו, תרגם דרך כבוד. ולא כן הראיה - לא תרגם אותה דרך כבוד בכל מקום, ואין כאן מקום זה ⁵²⁵.

כלל הדבר, כי אין ראוי להרחיק (דבר) זה (שכתוב שירד ה' על הר סיני), מפני שמורה דבר זה (על) גשמות. כי אין כאן הוראת גשמות, כי הכל הוא מצד המקבל. והנה תמצא עוד דבר זה בכמה מקומות ביותר.

שאלות מנחות:

- ✦ האם לדעת המהר"ל ה' באמת ירד על הר סיני?
- ✦ למה זה לא הגשמה?
- ✦ כיצד אפשרי שכל אחד רואה דבר אחר ביחס לאותו נמצא?

הערות - ילמד ענוים דרכו

524 ולפעמים כתב: "אנא אסק" כמו שתרגם את הפסוק: "אני ארד עמך מצרימה". ובא המהר"ל לדחות את הרמב"ם במו"נ א, כז שבפסוק זה פירש אונקלוס כפשוטו מפני שאין חשש הגשמה, כי כל זה הוא במראות החלום של יעקב.

525 והרמב"ם במו"נ א, מזו הסביר שבשמיעה יש יותר צד של הגשמה מראייה, כי הראייה נאמרת גם על ההשגה הנבואית.